

Sammanfattningsvis bjuder boken på spännande läsning där fokuset på ledarskap bitvis är ganska annorlunda formulerat jämfört med många av dagens ledarskapsböcker. Gregorius betoning på bönen och det inre livet utgör därmed ett välkommet korrektiv till ledarmodeller som ger alltför stort utrymme åt att hitta metoder och system. Vi ska självfallet inte alla bli munkar eller nunnor, men kanske behöver varje kristen ledare ha dagligt avsatt tid i sin tjänst för att fostra sitt inre liv i bön? Jag vet i alla fall att mitt ledarskap som tonåring hade behövt både ödmjukhet, vishet och bön.

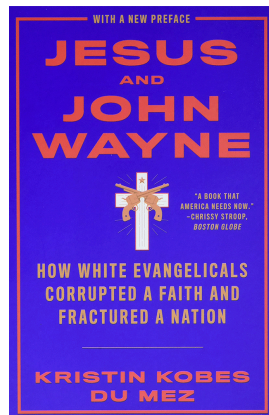
Karl Bergmanson, teolog

DOI: 10,58412/hyb.v2i1.18580

Kristin Kobes du Mez, *Jesus and John Wayne: How White Evangelicals Corrupted a Faith and Fractured a Nation* (New York: Liveright Publishing Corporation, 2020), ISBN: 978-1631495731

Det har spenderats en hel del tid, bläck och tankemöda på att diskutera det faktum att omkring åtta av tio evangelikala kristna röstade på Donald Trump i det amerikanska presidentvalet 2016 och därmed bidrog till dennes seger. Hur kunde det hända?

Ett av de svar på denna fråga som rönt betydande uppmärksamhet de senaste åren står att finna i monografen *Jesus and John Wayne* av Kristin Kobes Du Mez, religionshistoriker, genusvetare och anställd som professor vid Calvin University, Michigan. Titeln är lånad från en sång av musikgruppen *Gaither Vocal Band*, vars frontfigur på 1990-talet skapade och ledde den populära tv-produktionen *Gaither Homecoming*, i Sverige mest känd som förlaga till den moderna frikyrkoklassikern *Minns du sången*. Sångtexten kretsar kring att i tro och liv stå ”somewhere between Jesus and John Wayne”, där båda dessa framställs som förebilder som hjälper de svaga och kämpar för vad som är rätt (323).

John Wayne (1907–1979) var Hollywood-skådespelare och blev med tiden själva sinnebild för den amerikanska manligheten, främst uttryckt av hårdnackade cowboys och ärrade krigshjältar som med vapen i hand försvarar kvinnor, barn och fosterland. Du Mez beskriver i sin bok hur John Wayne också fick en närmast mytisk position i den evangelikala kulturen; han betraktades som en försvarare för vad man uppfattade var den amerikanska nationens kristna grundvalar (17). Självt var Wayne knappast någon fromhetens man och politiskt stod han för en ytterligt konservativ världsbild; Wayne var en reaktionär som omtalades för sitt uttalade stöd för vit överhöghet (eng. "white supremacy"). Det har inte hindrat den evangelikala mittfåran att omhulda Waynes minne som ett mellanting mellan "cowboy och helgon".

Kristin Kobes Du Mez argument är tydligt: Hon menar att den militanta maskulinitet som John Wayne personifierade också varit en bärande tematik i den amerikanska evangelikalismen (39). Den har utgjort centrum i den evangelikala politiken och därmed fungerat som möjliggörare för rörelsens omfamnande av Trump, som en länk "mellan religiös och sekulär konservatism" (64).

Du Mezs bok är förankrad i en omfattande studie av den specifika kulturproduktion som sprungit ur evangelikala samfund, parakyrkliga organisationer och kristna förlag i USA sedan det tidiga 1900-talet. I boken tar Du Mez med läsaren på en resa från evangelisten Billy Grahams (1918–2018) omtalade attraktiva och manliga käklinje (30–40) till antifeministen Phyllis Schlafly (1924–2016) och hennes idéer om att en försvagad familj kunde leda till en militärt försvagad nation (76–84). Jämlikhet mellan könen öppnade vägen för sovjetisk kommunism, menade Schlafly.

Du Mez visar övertygande hur en militant maskulinitet och konservativ syn på kön påverkat den amerikanska evangelikalismens utveckling, men väjer inte för att analysera inre spänningar och motröster i rörelsen. Ett intressant exempel är föreningen *Promise Keepers*. De försökte under det tidiga 1990-talet lyfta fram en sorts alternativ, mjukare manlighet som lade vikt vid mäns känsloliv, medlidande och ödmjukhet. Samtidigt ville *Promise Keepers* inte förändra den rådande synen bland evangelikala på

mannen som familjens överhuvud. I stället förespråkade man ”mjuka patriarker”, satta att beskydda och leda hem, mödrar och döttrar (167). Du Mez beskriver hur *Promise Keepers* mjukare kristna manlighet blev kraftigt ifrågasatt runt millennieskiftet, särskilt i spåren av elfte septemberattackerna och USA:s efterföljande krig i Mellanöstern (194). Det var under denna period som den sedermera omtalade Seattle-pastorn Mark Driscoll fick betydande utrymme och hyllades av andra namnkunniga evangelikala ledare (212). Driscolls undervisning om hur kvinnor inte enbart skulle underordna sig sina män i största allmänhet, utan också att han uppmanade dem att pliktskyldigt utföra oralsex och alltid ”ställa upp” för sina män, kännetecknade backlashen mot 1990-talets mjukare manliga evangelikalism och förebådade Donald Trumps tillträde till landets högsta ämbete.

Den historia som Du Mez tecknar är på samma gång både extremt amerikansk och allmängiltig bland världens evangelikala. Vissa exempel har knappt någon bäring på andra sammanhang – John Wayne är sannolikt inte ett namn som svenskar i gemen känner till – medan många andra av Du Mez exempel – som Billy Graham, Mark Driscoll och Tim La-Haye – haft inflytande också i evangelikalism utanför USA.

Den som är bevandrad i svensk frikyrkokultur kommer känna igen sig väl i många av de nedslag Du Mez gör i den nordamerikanska evangelikalismen. Det bränner till extra mycket när Du Mez mot slutet diskuterar de många fall av sexuella trakasserier, övergrepp och maktmissbruk som kantat den konservativa amerikanska evangelikala rörelsen (298–323). Ett mönster som vi känner igen även från de svenska sammanhangen. Här finns starka skäl till att begrunda och samtala om Du Mez förslag om sambandet mellan sexuella övergrepp och evangelikalismens fascination för militant maskulinitet. Förbindelser som samfund och kyrkoledningar visat bristande förmåga att hantera, både i USA och Sverige.

Även om Du Mez bok framstår som byggd på gedigen forskning finns vissa problem i framställningen. Som så ofta i denna genre är metodiska avvägningar osynliggjorda. Urvalskriterier, analystekniker samt diskussioner om avgränsning och generaliserbarhet lyser med sin frånvaro. Rent vetenskapligt blir därmed studiens trovärdighet svårbedömd. Det öppnar

för kritiska invändningar eftersom läsaren helt enkelt lämnas åt att lita på att Du Mez gjort sitt jobb som forskare. Det är särskilt olyckligt då Du Mez tolkningar av sitt material genomgående förefaller vara både rimliga och angelägna. Överdrivet misstänksamma läsare borde rimligtvis inte ges en sådan enkel chans till banala invändningar.

Du Mez bok är synnerligen läsvärd för alla som intresserar sig för väckelsekristen historia och dess överlappning med politik i vår samtid. Studiens fokus ligger visserligen på nordamerikansk evangelikalism, men trots det har flera av de analyserade aktörerna gjort betydande avtryck också på vår sida Atlanten. Dessutom är diskussionen om kön, genus och sexualitet alltfjämt i fokus även i den svenska kristna kontexten. Som Du Mez övertygande påvisar i *Jesus and John Wayne* riskerar somliga ställningstaganden i sådana problemkomplex att få politiska effekter som är såväl oönskade som obehagliga. Det gör hennes historieskrivning angelägen för alla som vill fortsätta navigera i dessa frågor.

Tomas Poletti Lundström, Uppsala universitet

DOI: 10.58412/hyb.v2i1.17899

Eugene Peterson, *Pastor: En livsberättelse av författaren till The Message* (Stockholm: Libris, 2023), ISBN: 978-9189704459

När Eugene Petersons (1932–2018) självbiografi *Pastor* från 2011 nu har kommit ut på svenska går mina tankar osökt till Hebreerbrevets ord: ”Tänk på era ledare som har förkunnat Guds ord för er, se på vad deras liv förde fram till och ta efter deras tro. Jesus Kristus är densamme i går, i dag och i evighet” (Hebr 13:7–8, Bibel 2000). Vi kan få en vidgad blick för vem Jesus Kristus är, och Guds uthålliga trofasthet, när vi ser på människor som förmedlat tron till oss och vad som formades fram i deras liv. Deras exempel på trons liv visar stigar för oss att vandra på.

